Stadskerk Nijmegen (OCP), 30 januari 2022,
voorganger: Jan van Hooydonk, lekendominicaan

[1e lezing: Jeremia 1,4-10] (Nieuwe Bijbelvertaling)
4 De HEER richtte zich tot mij: 5 'Voordat ik je vormde in de moederschoot, had ik je al uitgekozen, voordat je de moederschoot verliet, had ik je al aan mij gewijd, je een profeet voor alle volken gemaakt.' 6 Ik riep: 'Nee, HEER, mijn God! Ik kan het woord niet voeren, ik ben te jong.' 7 Maar de HEER antwoordde: 'Zeg niet: "Ik ben te jong." Richt je tot iedereen naar wie ik je zend en zeg alles wat ik je opdraag. 8 Wees voor niemand bang, want ik zal je terzijde staan en je redden – spreekt de HEER.' 9 En de HEER strekte zijn hand uit, raakte mijn mond aan en zei tegen mij: 'Hiermee leg ik mijn woorden in jouw mond. 10 Nu, op deze dag, geef ik je gezag over alle koninkrijken en volken, om ze uit te rukken en te verwoesten, om ze te vernietigen en af te breken, op te bouwen en te planten.'

[Evangelie: Lukas 4,20-30:] (Nieuwe Bijbelvertaling:)
20 Hij rolde de boekrol op, gaf hem terug aan de dienaar en ging weer zitten; de ogen van alle aanwezigen in de synagoge waren op hem gericht. 21 Hij zei tegen hen: 'Vandaag hebben jullie deze schrifttekst in vervulling horen gaan.' 22 Allen betuigden hem hun bijval en verwonderden zich over de genaderijke woorden die uit zijn mond vloeiden, en ze zeiden: 'Dat is toch de zoon van Jozef?' 23 En hij zei tegen hen: 'Ongetwijfeld zullen jullie me dit gezegde voorhouden: Geneesheer, genees uzelf. Doe alles waarvan wij gehoord hebben dat het in Kafarnaüm gebeurd is, ook hier in uw vaderstad.' 24 Hij vervolgde: 'Luister, ik zeg jullie dat geen enkele profeet welkom is in zijn vaderstad. 25 Maar ik zeg het jullie zoals het is: in de tijd van Elia, toen de hemel drie jaar en zes maanden lang gesloten bleef en er in het land een grote hongersnood uitbrak, waren er veel weduwen in Israël. 26 Toch werd Elia niet naar een van hen gezonden, maar naar een weduwe in Sarepta bij Sidon. 27 En in de tijd van de profeet Elisa waren er veel mensen in Israël die leden aan huidvraat. Toch werd niemand van hen gereinigd, maar wel de Syriër Naäman.' 28 Toen de aanwezigen in de synagoge dit hoorden, ontstaken ze in grote woede. 29 Ze sprongen op en dreven hem de stad uit, naar de rand van de berg waarop hun stad gebouwd was, om hem in de afgrond te storten. 30 Maar hij liep midden tussen hen door en vertrok.

[overweging:]

Gemeente van Jezus Christus,

Laat ik maar meteen met de deur in huis vallen: het evangelie dat wij vandaag horen, is een behoorlijk unheimisch verhaal. Gaandeweg de lezing slaat de stemming radicaal om: van enthousiasme over Jezus en diens profetische boodschap naar een totale verwerping en een poging om hem te vermoorden. Wat is hier aan de hand? Wat wil de evangelist Lukas ons met dit verhaal zeggen?

Het profetische programma van Jesaja – het programma van álle profeten van Israël – is ook

zijn programma, zo zegt Jezus tot zijn toehoorders in de synagoge van Nazaret.
“Heden zijn deze schriftwoorden in jullie oren vervuld”, zo verklaart Jezus. Is dat voor ons ook werkelijk zo? Is dat wel een realistische mededeling? Ja, dat is wérkelijk zo, mits wij deze woorden niet alleen horen, maar er ook gehoor aan geven. “Heden zijn deze schriftwoorden in jullie oren vervuld.” Met die woorden nodigt Jezus ons uit om hem te volgen, deel te nemen aan de beweging die van hem uitgaat. Die beweging is niet uitzichtloos, maar vol van hoop. Zoals de Schrift zegt: “Gods woord is niet te hoog, is niet te diep, wij kunnen het volbrengen.” Dat geloven we toch? Of zeggen we met Jeremia, in de eerste lezing, dat we nog “te jong” zijn om Gods werk op ons te nemen?

“Heden zijn deze schriftwoorden in jullie oren vervuld.” Wanneer de mensen in de synagoge Jezus dit horen zeggen, betuigen allen hem hun bijval, zo hoorden we. De inwoners van Nazaret zijn, zo vertelt Lukas ons, aangenaam verrast door “de genadewoorden die voortkwamen uit zijn mond”. Enthousiasme alom! Eindelijk een profeet die Nazaret op de kaart kan zetten, van hem zullen ze nog veel profijt hebben. Dat is hij aan zijn vaderstad verplicht. Hij is toch de zoon van Jozef! Nou dan…

De reactie van Jezus komt als een koude douche over zijn toehoorders heen. Hij doorziet de verborgen motieven achter hun bijval. Hun bijval riekt hem te veel naar een bekend spreekwoord, zo zegt hij, dat luidt: “Dokter, genees uzelf.” De mensen van Nazaret verlangen van Jezus kennelijk dat hij op de eerste plaats hén zal genezen – en niet ‘die anderen’. Ze willen graag dat Jezus in hun stad de wondertekenen verricht die hij ook elders – in Kafarnaüm – verricht. Hun bijval is dus opportunistisch van aard. Vandaar de barse, bijna vijandig klinkende reactie van Jezus: “Amen: geen profeet is welkom in zijn eigen vaderstad.” ‘Amen!’, ja zo ís het: eigenbelang is de drijfveer achter hun enthousiasme. Het probleem van de inwoners van Nazaret is dat zij menen een exclusieve aanspraak op Jezus te kunnen leggen. Maar niemand kan of mag een exclusieve claim op hem leggen. Jezus licht dit toe aan de hand van de Schriften: De profeet Elia bekommerde zich ten tijde van een hongersnood op de eerste plaats om een vreemdeling, een weduwe uit Sarepta. En de profeet Elisa genas een vreemdeling, de Syriër Naäman, van melaatsheid.
Wat het evangelie ons daarmee wil zeggen, is dat de God van Israël niet de God van Israël alléén is. Juist als God van Israël is Hij de God van de gehele aarde, van alle mensen, van de inwoners van Nazaret en van de joden, maar evenzeer van de weduwe van Sarepta en van de Syriër Naäman, van de vreemdelingen.

Dit is wat het evangelie ons vandaag voorhoudt: Jezus laat zich niet inpakken en laat zich niet voor het karretje van eigenbelang spannen. Daarom moest hij zijn vaderstad achter zich laten. Zijn logica is niet zomaar die van de zogeheten christelijke politiek, niet zomaar die van de zogeheten joods-christelijke beschaving, niet zomaar die van kerken en gelovigen. Jezus laat zich ook niet voor het karretje van óns christelijke of kerkelijke eigenbelang spannen. Jezus is altijd die ander, de spelbreker, de ‘gamechanger’. We zien zijn gezicht in het gezicht van wie ons vreemd zijn. Maar willen we dat gezicht van Jezus ook zien?

De dichter Willem de Mérode (1887-1939) wordt beschouwd als de belangrijkste calvinistische dichter van zijn generatie. Hij was een vrome protestant, maar ook iemand die zich in erotisch opzicht aangetrokken voelde tot jongens en jongemannen. Dat was toen – en is ook nu nog – een moeizame combinatie. De Mérode kende als gelovige de pijnlijke ervaring om vreemdeling te zijn in eigen huis. Is het daarom dat Willem de Mérode het evangelie dat wij vandaag horen, in een gedicht vertolkte? Dit gedicht draagt de titel 'In Nazareth's synagoge'. Het luidt als volgt:

Was Hij niet met hun zonen opgegroeid?
En bleven zij geen goede kameraden?
Hun jeugd liet zich door Zijn ervaring raden;
Hij werkte als zij en werd met hen vermoeid.

Hij was hun huisjes in- en uitgegaan,
Had met de mannen over 't land gesproken,
En bij de vrouwen in den tuin gestaan,
Als, drentlend, zij aan alle bloemen roken.

Hij heette: Jezus van den timmerman,
En was een jongen van het dorp gebleven. –
Nu zagen zij Hem vol ontzetting aan.
Hij zei: Jesaja had van Hèm geschreven.

Hij zeide, dat Hij hen verkwikking zond
Als milde regen na de zomerdroogte.
Toen sleurden zij Hem toornig naar de hoogte,
Maar slopen weg als een geslagen hond.

Het optreden van Jezus in de synagoge van zijn vaderstad loopt uiteindelijk uit op een moordaanslag. De inwoners van Nazaret doen een poging om Jezus in de afgrond te storten. Maar, zo getuigt de evangelist, die poging mislukt. De laatste zin van het evangelie van vandaag luidt: "Hij (= Jezus) ging, gaande midden door hen heen."
Zusters en broeders, nog altijd gaat Jezus, de verrezen Heer, midden door ons heen. Moge het ons gegeven worden dat wij hem zien gaan. Moge het ons gegeven worden dat hij geen vreemdeling voor ons blijft, maar dat wij met hem meegaan. Kome wat komt.

Jan van Hooydonk, jan.van.hooydonk@chello.nl